

Deel I

Portret van een vader

Dover

Ik had hier allemaal nooit mee moeten instemmen. Maar de realiteit ervan begint pas tot me door te dringen als we in Dover aankomen en de veerbootterminal in rijden. Ik draai het raampje naar beneden voor de grenscontrole, en de koude lucht giert naar binnen – een en al zeezout, diesel en scheepsroest – en ik kan de meeuwen horen krijsen alsof er een moord is gepleegd.

Ik geef de paspoorten aan.

‘Vakantie?’ vraagt de grenswacht.

En ik hijs een grijns op mijn gezicht: ‘Ja.’

Ze werpt een blik op pa en ik leun naar achteren, zodat ze langs me heen kan kijken en besluiten of wij het soort mensen zijn dat om de een of andere krankzinnige reden die verder niets te maken heeft met ook maar iets wat ertoe doet de veerboot weleens zou kunnen willen opblazen. We zitten in de afgeragde oude camper omdat we geen auto hebben. Pa is in de passagiersstoel in slaap gevallen, wat van geen kanten klopt, aangezien we dit elke zomer deden, met hem achter het stuur, lang nadat mijn oudere broers niet meer met ons mee wilden en pa, ma en ik met z’n drietjes waren.

Daar komen de paspoorten terug. Ik stop dat van pa samen met het mijne in het kleine vakje onder het stuur, alsof ik degene ben die de leiding heeft. Dan adem ik nog eens wat ongemakkelijk die zeelucht in, waarbij ik mezelf wijsmaak dat die een enorme verrassing is, wat ook altijd zo is, en rij ik ons zachtjes naar het volgende hokje, waar een vent van de veerbootmaatschappij me zo’n langwerpige papiertje aangeeft met daarop het nummer van de rij waarin je geacht wordt op de

boot te wachten. Op het onze staat '76', wat vijf jaar ouder is dan pa. Ik hang het aan de achteruitkijkspiegel en rij richting de rijen gretige auto's die wachten tot ze aan boord mogen. Plotseling weet ik niet waar ik moet kijken of hoe ik me moet gedragen.

Het punt is dat pa, toen ik een jongetje was, zo ongeveer nu de camper stilzette en er aan de bestuurderskant uit sprong om thee te zetten. Daar een wedstrijdje tegen zichzelf van maakte, alsof hij zo'n Grand Prix-mecanicien was. En omdat de camper als we destijds op reis waren altijd te volgeladen was om bij het fornuis te kunnen, en waarschijnlijk omdat hij Ralph en Jack niet wilde storen, omdat dat zulke lastige kloodzakjes konden zijn, ging hij dan gehurkt boven het asfalt zitten en stak hij het kleine kampeergasbrandertje aan. En dan hurkte ik vlak naast hem, keek hoe die piepkleine, blauwe vlam in de gierende wind raasde en werd uitgerekt, met mijn handen op de knieën van mijn mooiste zomervakantiespijkerbroek; vijf jaar oud, maar ik deed alsof ik ook voor Ferrari werkte. En ondertussen zaten mijn broers in de camper te lezen en ma had haar raampje omlaag gedraaid, liet haar arm eruit bungelen, rookte stiekem haar Lucky's en hoopte maar dat de rij niet werd omgeroepen voordat het water kookte, omdat ze wist dat pa als hij eenmaal was begonnen, niet zou opgeven voor hij zijn '*cuppa*' had, zoals ze graag met haar beste Britse accent zei.

Dus nu moet ik eerst uit zien te vogelen of pa en ik onder het wachten een kop thee gaan nemen; die ik dan zal moeten zetten, aangezien zijn 'fijne motoriek voortdurend achteruit zal blijven gaan', zoals ze dat zeggen in een van de achthonderd pdf's die ik heb gelezen over 'wat u kunt verwachten' en 'hoe u daarop voor te bereiden'. En dit lijkt de zoveelste onmogelijke beslissing die we moeten nemen.

Een man met een reflectievest aan loodst ons 'rij 76' in, achter de andere busjes en SUV's. Ik zet de wagen stil en de handrem klikt als een oud horloge dat tot het eind van zijn veer is

opgewonden. En omdat ik nu al die emotie in me opwelt niet met pa wil praten, doe ik mijn portier open en klim er in dezelfde vloeiende beweging uit – alsof ik degene ben die last heeft van beenkrampen.

Maar ik wou meteen al dat ik in dat verdomde busje was gebleven. Omdat ik nu op het parkeerterrein naar de verduisterde ruiten van een SUV sta te kijken, met een hele zoot kajaks op het dak en fietsen achterop, en de vader van het gezin stapt uit en zegt: ‘Oké, twee cappu’s en een latte, dus.’ En hij werpt me over de motorkap heen een blik toe alsof hij een geboren leider is of zo, en of ik niet zó kan zien dat hij een geweldige vader is en waarschijnlijk ook een geweldige krijger zou zijn, als dat nodig was, wat niet het geval is. En ik sta te trillen alsof ik die veerboot inderdáád ga opblazen. En dus draai ik me weer om, en voor ik het weet, schuif ik de lawaaijige zijdeur van het busje open, die nodig geolied moet worden, maar wanneer zouden we dát moeten doen?

‘Hoe gaat het, pa?’ vraag ik.

‘Met mij gaat het prima.’ Pa glimlacht, terwijl hij zich half omdraait in de passagiersstoel. Hij draagt zijn gebruikelijke afschuwelijke kleren: zijn puddinggele fleecetrui, zijn verwassen beige broek, zijn lichtgewicht wandelschoenen, waarop hij onverklaarbaar trots is. ‘Ik denk erover een eindje te gaan joggen,’ zegt hij.

Ik knik langzaam. We roeien tegenwoordig heen en weer tussen humor en sarcasme, alsof we bang zijn om aan land te gaan.

‘Dat heb je net gedaan,’ zeg ik. ‘Je lag te slapen.’

‘Weer een halve marathont?’

‘Yep – en een paar klikken kajakken op zee.’

Hij kijkt me aan en zuigt aan zijn tanden. We hebben een bloedhekel aan een woord als ‘klik’.

‘Nu ik erover nadenk,’ zegt hij, ‘ga ik misschien maar eens aan zo’n agressieve vorm van yoga doen.’

‘Het is daarbuiten anders al behoorlijk spiritueel terrein, pa.’

Hij overziet de samengepakte linies van SUV’s die het beetje toekomst dat de mensheid er misschien nog stiekem uit zal weten te persen om zeep helpen. Hij heeft af en toe een stuip trekking in zijn kaak en hij geeuwt heel vaak.

De zeelucht heeft zich om mijn schouders geslagen en me afgekoeld. Ik klim de camper in en pa begint de vergrendeling van zijn stoel los te maken, zodat hij die kan omdraaien en andersom kan gaan zitten. Ik vul de fluitketel met water uit de tank. Het ziet ernaar uit dat we werk gaan maken van die thee. Dus zet ik het grijze plastic tafeltje waaraan we door de jaren heen al zoveel feestelijke maaltijden hebben genuttigd achter het busje neer. Pa heeft het busje in 1989 gekocht, vlak voor mijn geboorte; het is een metallic blauw, hoekig, niet-modieus Volkswagenbusje in jarentachtigstijl en je zou het niet willen hebben – zelfs niet als je het zonder geruzie met familieleden zou erven. Maar het heeft – in onze ogen, in elk geval – een ziel. Wat ertoe doet. Of wat ertoe zou móéten doen.

Ik zie uit mijn ooghoek dat het pa moeite kost de passagiersstoel om te draaien. Als er niets aan je benen mankeert, kun je je voeten stevig op de vloer zetten en hem zo ronddraaien. Maar pa krijgt vaak tintelingen en steken in zijn benen, zegt hij; hij heeft last van wat ze ‘krachtverlies in beide benen als eerste symptoom’ noemen. Maar evengoed wil ik niet alles voor hem doen, en ik weet niet goed wat tactvol is – in dit geval, nu, wanneer dan ook. Dus laat ik hem z’n gang gaan en zet het water op.

Een deel van me denkt dat Ralph maar beter snel kan komen opdagen. Maar een ander deel denkt dat we zonder hem misschien beter af zijn en dat we zo lang mogelijk met z’n tweetjes moeten blijven – pa en ik – omdat Ralph een soort metafysische hondsdolheid heeft. Weer een ander deel van me vraagt zich af hoe Jack nou kan doen en zeggen wat hij doet en zegt. Hoe kan hij weigeren te komen? Wanneer geeft hij nou eens

toe dat het pa misschien wel menens is? En Jack is ongetwijfeld nog erger dan Ralph, want als zijn gedrag niet passief-agressief is, dan weet ik het ook niet meer. Bij Ralph krijg je tenminste rechttoe, rechtaan agressie.

Ralph en Jack zijn eigenlijk mijn halfbroers – een tweeling; Ralph de dunne, Jack wat minder. Ze hebben een heel andere kijk op pa. Alsof hij in hun ogen min of meer een andere man is. Mijn moeder zei altijd dat ze ‘psychologisch beschadigd’ door hem waren. Maar wie zal het zeggen – misschien dat het iets genetisch is? Ik heb ergens gelezen dat de genen zo’n beetje de ingrediënten zijn, en je gezinsomgeving analoog is aan hoe je ze klaarmaakt.

Ik werp een vluchtige blik. Pa zit nu geknield in de beenruimte, duwt de stoel met zijn armen en schouders rond. Hij tilt zijn hoofd op, zodat we elkaar voor het eerst sinds hij wakker werd – of deed alsof hij wakker werd – fatsoenlijk aankijken. Dan vraagt hij me plompverloren hetzelfde als ik hem vroeg: ‘En hoe gaat het met jou, Louis?’

‘Is weleens beter gegaan,’ zeg ik.

Hij knikt. ‘Nou, het is maar dat je het weet, Lou – en om je vraag te beantwoorden – ik voel me gelukkig, op het moment. Echt gelukkig.’

Ik weet niet goed hoe ik daarop moet reageren, dus zeg ik: ‘Misschien had je meer tijd in de beenruimte van afgeragde busjes moeten doorbrengen, pa.’

En dan glimlacht hij eens goed naar me – zoals hij tegenwoordig voortdurend glimlacht – heel bedroefd-maar-gelukkig, heel spijtig-maar-blij, alsof alles tussen ons is uitgesproken. Die nieuwe glimlachjes helpen niet en ik vraag me soms af of ze een bijwerking van de medicijnen zijn. Ik ben hier voor hem. Maar dat wil nog niet zeggen dat het prima is dat hij om de vijf minuten zo naar me glimlacht. En het is ook niet alsof ik het ermee ééns ben. Niet meer, althans. Niet nu we het daadwerkelijk aan het doen zijn.

Dus ga ik in het smalle keukentje achter het fornuis staan, en doe alsof ik het verschrikkelijk druk heb met theebladeren in de pot scheppen.

Hij heeft zijn stoel omgedraaid gekregen, waarmee hij in zijn nopjes is. Hij wringt zich door de vrijgekomen opening naar achteren – zijn armen zijn nog prima – en hij gaat met een overdreven tevreden zucht zitten.

‘Hoelang hebben we nog?’ Hij knikt richting de zee.

En dat is zo’n beetje de ergste vraag die hij had kunnen stellen, maar hij doet er een halve seconde over om zich dat te realiseren.

‘Ik bedoel, hoelang hebben we voordat de boot vertrekt?’

‘We zijn er vroeg bij,’ zeg ik.

En dat is het ergst denkbare antwoord. Met dit probleem hebben we uiteraard al anderhalf jaar te maken: de helft van wat we zeggen klinkt nu te betekenisvol, en de andere helft zo onbenullig dat ik niet begrijp waarom we onze tijd er überhaupt aan verspillen het te zeggen. Misschien dat we daarom de hele tijd onze toevlucht in grapjes zoeken. Misschien hebben we daarom wel altijd onze toevlucht in grappen gezocht. Maar we proberen nu in het heden te leven – wat dat ook betekent. En wat moeten we anders? We moeten blijven praten. We zijn een praatgezin. Praten – taal – is wat ons tot de succesvolste mensachtigen heeft gemaakt; dat zou pa zeggen. Dat zegt hij. Vaak.

‘Dan moet je ’m aardig op zijn staart hebben getrapt, Lou.’

‘Valt wel mee,’ zeg ik. ‘Er was weinig verkeer op de weg.’

‘Nog mazzel dat we de Aston of de Maserati niet hebben genomen.’

‘Ja nou – dan waren we er inmiddels al geweest, waarschijnlijk.’

Pa weegt die opmerking even, alsof we nu misschien soepeltjes op een serieuze toon zouden moeten overstappen. Maar dan zegt hij: ‘Slow driving – denk je dat daar een nieuwe beweging in zit?’

‘Hoezo? Net als Slow Food en Slow Cities, bedoel je?’

‘Ja.’ Hij is geanimeerd nu; ideeën lijken ervoor te zorgen dat de spieren in zijn gezicht weer tot leven komen. ‘Je kunt doen alsof Slow Driving een compleet nieuwe filosofie is, en betaald krijgen om lezingen te geven aan mensen die te veel tijd overhebben. Ik zie het boek al voor me.’ Pa knikt en heft vinger en duim alsof hij de tekst op de achterflap citeert: “Het verpletterend voor de hand liggende voor de zoveelste keer in een nieuw jasje gestoken – voor de mensen die het de eerste drie keer gemist hebben.” Gooi er nog een paar van internet geplukte citaten van de Grieken tegenaan en je kunt zo aan de slag, Lou.’

Pa is dol op de Grieken. Hij noemt het christendom ‘de grote kaping’.

‘Ik dacht dat de Grieken voornamelijk pre-auto waren, pa. Pre-rijden.’

‘Ik bedoel Griekse citaten over het leven. Dat je het omdraait.’

‘Dat je wat omdraait?’

‘Je redenering.’

‘Ik heb helemaal geen redenering.’

‘Jawel hoor. Je beweert dat de Grieken het leven diepgaander konden onderzoeken omdat ze zoveel langzamer reden dan wij.’

‘Ik beweer helemaal niks.’

‘Al die filosofie, de toneelstukken, de democratie, de beeldhouwwerken, de Olympische Spelen... die kwamen er allemaal omdat de Grieken de oorspronkelijke Slow Drivers waren.’ Hij ademt professoraal in en doet alsof hij de midweekse Life Coaches-bijeenkomst in Notting Hill toespreekt. ‘Dames en heren... we weten allemaal heel zeker dat iedereen vroeger véél gelukkiger was. Maar de vraag is: waarom?’

‘De vraag is waarom.’

‘Dat zal ik jullie vertellen.’

‘Wacht even... Eerst geld vragen. Daarna mag u het ons vertellen.’

‘Neem nou bijvoorbeeld het oude Griekenland. We zijn opgehouden gelukkig te zijn...’ Hij laat een zogenaamd diepzinnige stilte vallen. ‘We zijn opgehouden dicht bij onze kern te blijven toen we ophielden met Slow Driving.’

Ik schud mijn hoofd. Pa en ik hebben een hele lijst woorden en uitdrukkingen waar we een hekel aan hebben. ‘Bij je kern blijven’ staat ergens boven aan die lijst, samen met ‘klik’ en woorden als ‘legende’, ‘eclectisch’ en ‘cureren’. We weten niet precies waarom, maar een hekel hebben aan bepaalde onderdelen van het algemene vocabulaire schept op de een of andere achterdeurtjesmanier een band tussen ons; zaklantaarns die we laten schijnen op het mistige moeras van alles wat ons scheidt.

En nu de stoom uit de fluitketel het raam beslaat, op de plek waar pa het lullige gordijntje opzij heeft getrokken, voelen we ons weer senang.

‘Heb je die croissants meegenomen?’ vraagt hij.

Croissants, in pepersaus gestoofde niertjes en oesters: de drie favoriete maaltjes van mijn pa.

‘Ja hoor. Zes stuks.’

‘Nou, haal ze dan eens tevoorschijn, Lou. Waar wacht je nog op?’

Ik haal de croissants voorzichtig boven uit de blauwe koelbox die we altijd mee hebben op reis, en vervolgens pak ik de melk eruit en twee verrassend geliefd geworden metalen mokken die ik een keer heb gekocht toen we met z’n allen met kerst in New York bij mijn Amerikaans-Russische grootouders logeerden. En dan schenk ik de thee in zoals ik dat pa al duizend keer heb zien doen: dan houdt hij de pot heel hoog, laat water door de tuit gutsen en probeert de bladeren er hard mee te raken, als tegenwicht voor het feit dat we, zoals altijd, te vroeg inschenken. En nu is er de smaak van thee en croissants en het geluid van de zee op een kiezelstrand ergens vlakbij en een

abrikooskleurig ochtendlicht dat binnenstroomt en waardoor op de voorruit alle vlekjes zichtbaar worden van de vele duizenden kilometers die we samen hebben afgelegd.

Maar we hebben pas een stuk of drie veel-te-hete slokjes van de darjeeling genomen, als iedereen in de terreinwagens om ons heen hun terreinmotor start, alsof de veerboot 'm zo maar zonder hen kan smeren en voor altijd zal verdwijnen, met Frankrijk erbij. En ik zit mijn hoofd te schudden naar pa – zo van: zo gaat het nou altijd – en dat vinden we allebei behoorlijk grappig.

Dus nu moeten we de thee gauw naar binnen klokken, waarbij we onze keel tot aan onze longen verbranden, zodat we wat sterkere thee uit de pot kunnen bijschenken, omdat het tweede kopje is waar het eigenlijk altijd om heeft gedraaid. En we proppen onze croissants naar binnen alsof we drie jaar zijn, net als mijn neefjes. En de rij naast ons komt al in beweging.

‘We moesten maar eens in de benen,’ zegt hij.

Dat is een van zijn favoriete uitdrukkingen.

En even voelt het alsof we toch op vakantie gaan.

Mijn vader is in Yorkshire geboren, in de laatste uren van Churchills ambtsperiode als premier in oorlogstijd; maar hij dronk zijn eerste melk onder Clement Attlee. Zo zegt hij graag. En af en toe kun je, ondanks de decennia in Londen, nog een lang vervlogen Engeland in zijn stem horen – de oude houten balken die kraken onder de renovaties, de uitbouwen, de façades.

Hij was enig kind. Zijn vader kwam uit Yorkshire en had een beroemde steenhouwerij. Hij was plaatselijk vermaard om zijn belettering, maar verdiende het grootste deel van zijn geld als voorman bij de herbouw van duizenden kilometers aan gestapelde stenen muren. Mijn grootmoeder was een naaister uit Lancaster. Ook zij heeft haar hele leven gewerkt en had eveneens een lucratieve bijverdienste – in haar geval gordijnen ma-